

## TARK TARTU

Rubriik «Tark Tartu» tõstab esile terava mõistusega inimesi ja nende algatusi, mis edendavad teadust, haridust ja meditsiini.

TEL 739 0359, AIME.JOGI@POSTIMEES.EE

Projekti «Loodusrikas Eesti» peaspetsialist Merili Lillemets on väga rõõmus nähes, et Ropka-Ihaste looduskaitsealal paar nädalat tagasi maasse kaevatud õnarus on veega täitunud.

SILLE ANNUK

**LOODUSRIKKUS.** Eesti näib pilgeni loodust täis, aga mudakonnad ei ole siin õnnelikud.

# Kopp käis kaitsealal kahepaikseid kaitsmas

Esialgu tekitas kopp Ihaste luhale kuiva põhjaga laia ja madala süvendi. MERILI LILLEMETS

**AIME JÕGI**  
aime.jogi@postimees.ee



**E**esti on maa, kus karud jalutavad tagaaias mesipuude vahel, hundid muravad akna all lambaid, metsseakarjad jooksevad üle maantee, kitsed silkavad põl-

de ja luhtasid pidi – nagu safaril viibiks kogu aeg.

Ka Tartu näib linnulennult vaadates pigem mets kui linn, mida poolitab lai veelint ehk Emajõgi, lamminiidud ja luhad kahel pool.

Linnasüdamest allavett jäävaist kaldaäärseist paikadest moodustub Ropka-Ihaste looduskaitseala, mis laiub 7,9 ruutkilomeetrit ning mida jätkub Reola, Soinaste, Aardla ja Aardlapala ning Haaslava külla.

## Mudakonna «süü»

Kaitseala loodi vähem kui kümme aastat tagasi lindude, käsitiivaliste, liblikate, kalade, taimede ja kahepaiksete kaitseks. Septembri esimestel nädalatel mürisesid Ihaste luhal aga ekskavaatorid. Kes sõandas puutumata loodust puutada?

Tartu ülikooli kaasprofessor zooloog Riinu Rannap hoo-

lib oma tööd tehes kahepaiksete elupaikadest enam kui millestki muust. Ta käib kevaditi kõresid loendamas ja konnapäästmistalguid utsitamas, taastab Eestimaa loodusest kaduma hakkavaid veesilmi ning oskab maruvahvalt jutustada konnadest ja sabakonnadest, eriti aga mudakonnast.

Mudakonn on tõeliselt huvitav tegelane, kes lõviosa oma elust veedab maa sisse kaevununa ja kes, nagu nüüd välja tuleb, ongi süüdi selles, et kopp Ihaste luhal mitmel pool maasse löödi.

Riinu Rannap on ka see, kes iga uue veesilma rajamisel kõnnib ekskavaatori kõrval juhile näpunäiteid jagades, ja kui vähegi näeb, siis ka kopa eest konnasid üles noppides.

Eesti kahepaiksed on kõik looduskaitse all ja kui aastaid on Ihastes märgatud tiigikonna, rabakonna, rohukonna ja kärnkonna, siis alles paar aastat tagasi avastati sealt mudakonna, ohustatud liik. Kahepaiksete uurijatel olid silmad sellest uudisest kuuldes umbes-täpselt sama suured nagu mudakonnal.

Projekti «Loodusrikas Eesti» peaspetsialisti Merili Lillemetsa sõnul on Ropka-Ihaste looduskaitsealal sel sügisel taastatud seitse väikeveekogu ning tekitatud ligi 5300 ruutmeetrit uut, klaari veepinda. Tiigid ise on sopilised, paiknevad liigniisikes kohtades, kus muidu kasvab pilliroog, aga kus enne on olnud veesilm, mis aastatega kinni kasvanud.

Sel nädalal käis Merili Lillemets üht 7. septembril taastatud tiiki üle vaatamas ja avastas, et see on ilusti veega täitunud.

Mida konnad teevad nüüd, septembris? Vastus on, et koguvad energiat ning suunduvad oma talvitumiskohtadesse.

«Sügisene ränne ei ole küll

## LOODUSRIKAS EESTI

- «Loodusrikas Eesti» on Life'i programmi rahastatav projekt, mis algas 2020. aastal ja kestab 10 aastat.
- Eesmärk on kaitsta ja taastada Eesti maastikke ja ökosüsteeme ning parandada metsades ja põllumaadel elavate liikide eluvõimalusi. Projekti käigus taastatakse metsi ja pärandniite, edendatakse loodushoidlikku põllumajandust ning taastatakse loomadele, lindudele ja taimedele olulisi elupaiku.
- Liikide kaitsmine hõlmab ka tiikide taastamist, mis loob ohustatud mudakonnale ja harivesilikule paremaid sigimisveekogusid.
- Kahepaiksete elupaikade taastamiseks on Tartu ülikooli eksperdid välja valinud üheksa Natura 2000 ala, mis külgnevad intensiivselt majandatavate põllumajandusmaastikega. Eesmärk on taastada sadakond kahepaiksete sigimisveekogu üle terve Eesti.
- Projekti koguelarve on ligi 20 miljonit eurot, millest 40 protsenti panustab Eesti riik, partnereiks Tartu ja Tallinna ülikoolid, keskkonnaamet ja teised. Projekti juhivad kliimaministeerium.
- Life on Euroopa Komisjoni finantsinstrument, millega rahastatakse keskkonnaprojekte Euroopa Liidus juba 30 aastat.

ALLIKAS: KLIIMAMINISTEERIUM, WWW.LOODUSRIKASEESTI.EE

nii massiline kui kevadine, see on hajusam ning venib pikemale ajale,» rääkis Merili Lillemets. «Aga inimesed võiksid ka praegu teada-tuntud kevadise konna rände paikades olla ettevaatlikumad.»

Mudakonnad talvituvad ka muti- ja hiireurgudes, keldrites või siis jah – lihtsalt kaevuvad maasse. Kui nad kevadel maapinna soojenedes virguvad, on neile veekogu lähedus püsima jäämiseks väga oluline, sest kahepaikse sigimine on võimalik vaid vees.

Väikeveekogude taastamine ei puuduta aga üksnes Tartu ja selle lähiümbrust. Ettevõtmise eesmärk on taastada sadakond kahepaiksete sigimisveekogu terves Eestis. 38 on juba taastatud ning sel sügisel peaks Otepääl, Alatskivi ja Ropka-Ihastes taastatud saama kuni 23 veekogu.

«Tiikide suurus ja töömaht on erinevad. Arvestada tuleb ka, kui palju nõuab see võsa mahavõtmist ja mida selle võsaga teha,» ütles Merili Lillemets. «Aga laias laastus ulatub ühe tiigi hind 2100 euro kanti.»

Väikeveekogude rajamine

käib nii, et pinnasest eemaldatakse pealmine huumusekiht kuni mineraalse ehk liiva- ja savikihini välja. Sügavuseks jääbki pool meetrit kuni meeter – ja sellest piisab.

Kahepaiksete mõeldes peab veekogu olema päikesele avatud, sest soe vesi on kahepaiksete kudu ja kulleste arenguks väga vajalik. Mida soojem vesi, seda kiiremini kahepaiksete noorjargud arenevad.

## KOMMENTAAR

### RIINU RANNAP

kahepaiksete uurija, TÜ kaasprofessor



Üks kolmandik Eesti maismaapindalast on mõjutatud kuivendusest.

See tähendab, et praeguseks ületab kraavide pikkus meil kahekordselt looduslike ojade ning jõgede pikkuse. Suured märgalade kompleksid on kadunud. Hävinud on madalsood, siirdesood ja luhaalad. Maastikelt on kadunud ka veesilmad.

Eesti kahepaiksetel ei lõ-

he hästi, pooled Eesti kümnest omamaisest liigist on ohustatud, rohe-kärnkonn välja surnud. Harivesilikku ja mudakonna ei leia enam kaugeltki igalt poolt.

Kahepaiksed on röövtoidualised elukad, kes söövad selgrootuid, alates aia- ja põllukahjuritest ja puukidest ning lõpetades nälkjate, mardikate ja putukatega. See, kui maastikel on palju kahepaikseid, hoiab

Sügavamaid kohti on vaja selleks, et tiik jaanipäeva järel kohe ära ei kuivaks, kuna osa konna mune jaoks on ka kesksuvi oluline.

See, et üks osa veekogust ära kuivab, on samuti vajalik. Päike kuivatab siis orgaanilise sette ja tuul kannab selle laiali ning just sel viisil saavutab veekogu isepuhastumise võime.

## Sauna taga tiigi ääres

Zooloog Riinu Rannap soovib aga ka tavalisel inimesel, kes plaanib oma krundile saunatiiki või veevõtukohta rajada, mõelda kahepaiksetele ning tiigi üks serv madalamaks ja laugemaks jätta ning vette mitte kalu tuua.

«Kokredegaga asustamine muudab veekogu sogaseks, sest kogred otsivad toitu veekogu põhjast, söövad ära taimestiku, veekogu isepuhastumise võime kaob, vetikad hakkavad vohama ja saunatiigi asemel saame sogase lombi,» õpetas ta. «Vanasti tarbeveekogudesse kunagi kalu ei lastud. Ja see puhas selge vesi on ka kahepaiksetele väga sobiv sigimispaik.»

selgrootute asurkonnad kontrolli all.

Teiselt poolt on kahepaiksed ise, alates kudust ja kullestest kuni täiskasvanud isenditeni välja, üliloolised nii veelindudele ja roomajatele kui ka lindudele ja imetajatele toidulaual.

Kui meie maastikel jääb konnasid vähemaks, on selle mõju teistele liikidele suur. Kahepaiksetel on äärmiselt tähtsad tegelased.



Mudakonn on popsaka väljanägemisega, silmapuhipillid vertikaalsed.

MARIS SEPP

**Mudakonn on tegelane, kes lõviosa oma elust veedab maa sisse kaevununa ja kes ongi süüdi selles, et kopp Ihaste luhal maasse löödi.**